

Rapportage Karterend Booronderzoek Archeologie

Bungalowpark Hoge Esch te Enter, gemeente
Wierden

Opdrachtgever

Bjz.nu Bestemmingsplannen
dhr. W. Bekke
Twentepoort oost 16a
7609 RG ALMELO

Projectnummer

20140712

Kenmerk

EKU/DIR/HAMA/20140712

Eindredactie/kwaliteitscontrole

Drs. E.E.A. van der Kuijl

Paraaf

Datum

26-02-2015

Colofon

Opdrachtgever BJZ.nu Bestemmingsplannen te Almelo

Project Archeologisch booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter

Projectnummer 140712

Titel Rapportage Karterend Booronderzoek Archeologie Bungalowpark Hoge Esch te Enter, gemeente Wierden

Datum en versie 26-02-2015, versie 1.1 (concept)

Auteurs Drs. E.E.A. van der Kuijl en mw. Ing. J.F.M. Rohling

Kwaliteitscontrole Drs. E.E.A. van der Kuijl

Afbeelding voorzijde: Foto van het plangebied. Foto richting het noordwesten.

Inhoud

Administratieve gegevens.....	4
1. Inleiding	5
1.1 Inleiding en onderzoekskader.....	5
1.2 Bodem en geomorfologie.....	6
2 Booronderzoek	9
2.1 Methode	9
2.2 Resultaten.....	9
3 Conclusie en aanbeveling	11
3.1 Conclusie	11
3.2 Selectie advies.....	11
3.3 Voorbehoud	11
3.4. Selectiebesluit.....	11
Gebruikte literatuur	12
BIJLAGEN.....	13

Administratieve gegevens

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Opdrachtgever	Bjz.nu Bestemmingsplannen te Almelo	
Projectnaam	Archeologisch Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter	
Uitvoerder	Hamaland Advies	
Bevoegd gezag	Gemeente Wierden	
Toetser namens bevoegd gezag	Mw. drs. M. Nieuwenhuis	
Beheer en plaats documentatie	Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem	
Provincie	Overijssel	
Gemeente	Wierden	
Plaats	Enter	
Toponiem	Hoge Esch	
Adres	Rondweg 44	
Kaartbladnummer	28D	
RD-coördinaten		X,Y
	NW	235130, 478599
	NO	235205, 478630
	ZO	235192, 478544
	ZW	235147, 478542
Centrumcoördinaat		235171, 478584
Hoogte centrumcoördinaat	12,48 m+ NAP (bron: www.ahn.nl , AHN2)	
CMA/AMK Status	Nvt	
Archis-monumentnummer	Nvt	
Archis-waarnemingsnummer	Nvt	
CIS code/Archis onderzoekmeldingsnummer	65.237	
Oppervlakte onderzoeksgebied	Circa 2.500 m2	
Huidig grondgebruik	Speelweide, bungalows, parkeerplaatsen en toiletgebouw	
Toekomstig grondgebruik	Idem. De bestaande bungalows worden vervangen door nieuwe bungalows. De inrichting van het terrein blijft verder ongewijzigd.	
Bodemtype	Hoge zwarte enkeerdgronden	
Geomorfologie	Gooreerdgronden	
Geologie	Dekzand. Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden	
Periode	Laat-Paleolithicum t/m Nieuwe Tijd	

1.2 Bodem en geomorfologie

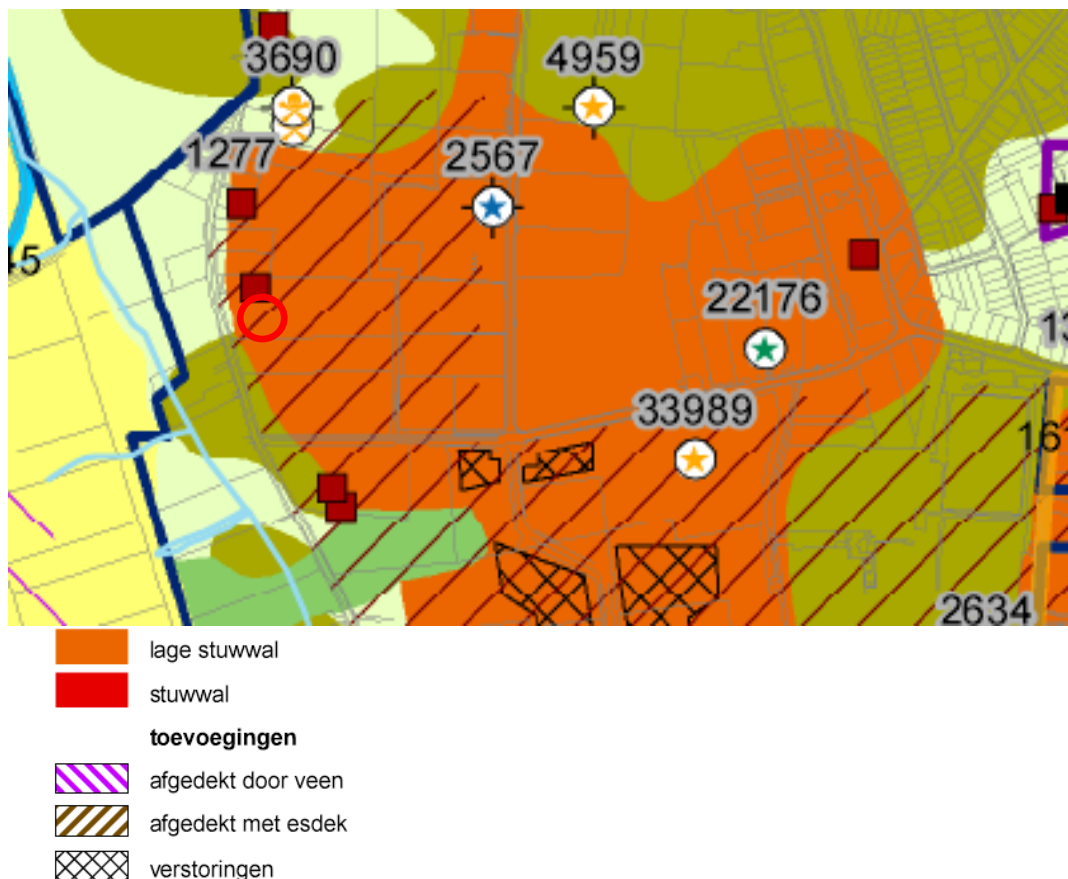
Geomorfologie

De bebouwde kom is op de geomorfologische kaart en bodemkaart (Archis, 2015) niet gekarteerd. Extrapolatie van gegevens uit aangrenzende gebieden typeren de geomorfologie als een leemarme tot zwak lemige gooreerdgrond (pZn21). Deze bodem wordt gekenmerkt door een minerale eerdlaag tussen de 0,15 en 0,3 m dik.

Bodem

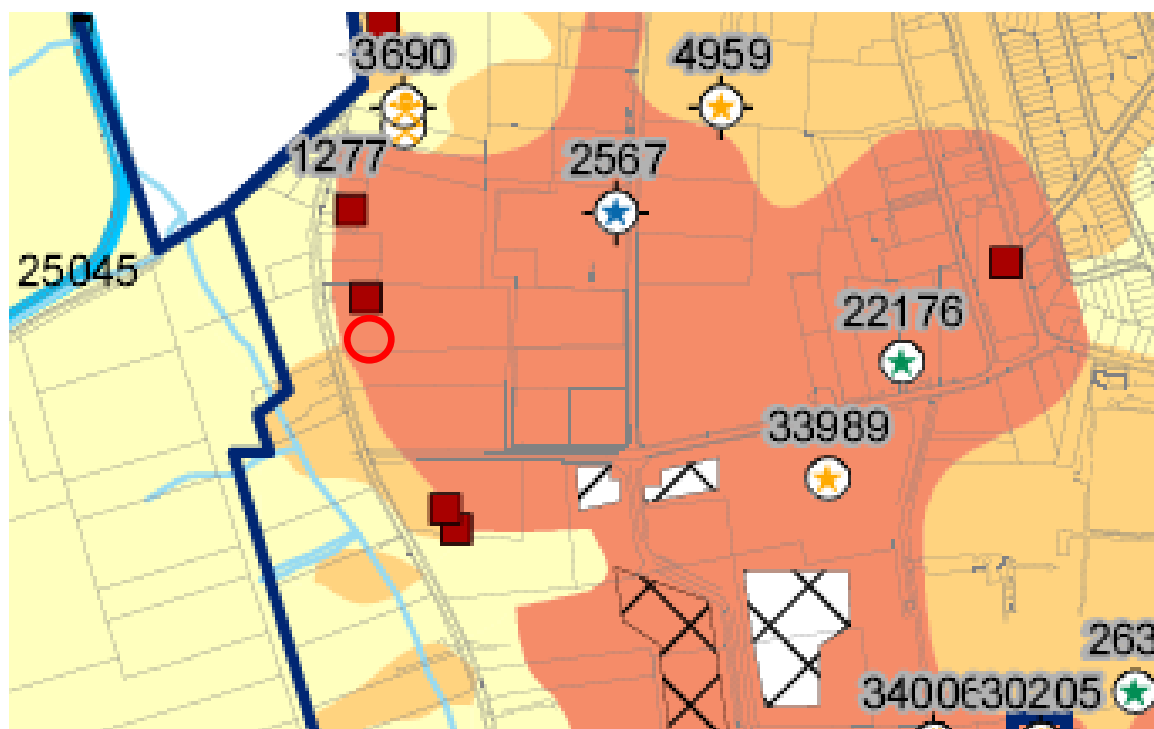
De bodem in het plangebied is na extrapolatie te typeren als een leemarme tot zwak lemige hoge zwarte enkeerdgrond (code zEZ23). Dit waren oorspronkelijk heidegebieden die na ontginning overwegend in gebruik zijn genomen als akkerland. Omdat de locatie ten dele bebouwd is, is niet exact bekend welke bodemverstoring de bouw van de gebouwen en de inrichting van het plangebied in het verleden teweeg gebracht heeft. Dit zal moeten worden getoetst met behulp van booronderzoek.

Op de Archeologische landschappenkaart met archeologische en cultuurhistorische informatie van de gemeente Wierden is het gebied aangegeven als een lage stuwwal die afgedekt is met een eerddek (oranje met bruine arcering, zie afb. 2) .

Afbeelding 2: Archeologische landschappenkaart met archeologische en cultuurhistorische informatie van gemeente Wierden. Het plangebied is gesitueerd in het rode kader.

Op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente is het plangebied gelegen in een gebied met een hoge verwachting (rode zone in afbeelding 3).

Archeologische verwachting

- hoge verwachting
- hoge verwachting dorpskern
- hoge verwachting historisch element
- middelhoge verwachting

Afbeelding 3: Archeologische verwachtingskaart van gemeente Wierden. Het plangebied is gesitueerd in het rode kader.

Op grond van de beschikbare gegevens kan een gespecificeerde archeologische verwachting worden opgesteld (zie tabel 2). Omdat sprake is van een verwachting voor zowel steentijdvindplaatsen als voor vindplaatsen van landbouwende samenlevingen zal worden gekozen voor een brede zoekoptie (E1, Tol et al. 2012). Dit houdt in dat gekozen zal worden voor karterende boringen om het archeologisch verwachtingsmodel te toetsen.

Tabel 2. Gespecificeerde archeologische verwachting voor bungalowpark Hoge Esch te Enter.

Archeologische periode	Gespecificeerde verwachting	Te verwachten resten en/of sporen	Relatieve diepte t.o.v. het maaiveld
(Laat) Paleolithicum	Hoog	Vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen	Top dekzand bij intacte B-horizont
Mesolithicum	Hoog	Vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen	Top dekzand bij intacte B-horizont

Neolithicum	Hoog	Akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen. houtschool en gebruiksvoorwerpen	Top dekzand bij intacte B-horizont
Bronstijd	Hoog	Akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen. metaalresten, houtschool, botresten en gebruiksvoorwerpen	Top dekzand bij intacte B-horizont
IJzertijd	Hoog	Akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen. metaalresten. glasresten, houtschool, botresten en gebruiksvoorwerpen	Top dekzand bij intacte B-horizont
Romeinse tijd	Hoog	Akkerlaag met nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, metaalresten, glasresten, houtschool, botresten en gebruiksvoorwerpen	Top dekzand bij intacte B-horizont
Middeleeuwen	Hoog tot zeer hoog	Bewoningssporen van een (boeren)erf: kleine fragmenten aardewerk, metaalresten, glasresten, houtschool, botresten, organische resten en gebruiksvoorwerpen	In de eerdlaag onder de subrecente bouwvoor
Nieuwe tijd	Hoog tot zeer hoog	Bewoningssporen van een (boeren)erf: kleine fragmenten aardewerk, metaalresten, glasresten, houtschool. botresten, organische resten en gebruiksvoorwerpen	In de eerdlaag onder de subrecente bouwvoor

2 Booronderzoek

2.1 Methode

Op 18 februari 2015 zijn op de onderzoekslocatie in relatie tot de omvang van het plangebied in totaal 5 grondboringen gezet. Het veldwerk is uitgevoerd door E.E.A. van der Kuijl (senior KNA-Archeoloog). De grondboringen zijn rondom de bestaande gebouwen gezet met een megaboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn doorgezet tot 25 cm in de C-horizont. De maximale boordiepte bedroeg 170 cm-mv. De boringen zijn regelmatig over het plangebied verspreid volgens een verspringend driehoeksgrid (20/20). De exacte locaties van de boringen zijn ten opzichte van de bestaande bebouwing ingemeten met meetlinten en een meetwiel (x- en y-waarden). Van alle boringen is de maaiveldhoogte afgeleid van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2).

Het opgeboorde sediment is in het veld bodemkundig beschreven conform de NEN 5104 en de bodemclassificatie volgens De Bakker en Schelling (1989). De archeologisch relevante bodemlagen zijn gezeefd over een metalen zeef met een maaswijdte van 4 mm om eventuele archeologische indicatoren op te kunnen sporen.

2.2 Resultaten

Geologie en bodem

Voor de ligging van de boorpunten wordt verwezen naar Bijlage 3. De resultaten van de boringen (de boorbeschrijvingen) zijn opgenomen in Bijlage 4. De bodemopbouw in het plangebied is tweeledig. In boring 1 is een intacte bodem aangetroffen. De bodemopbouw ter plaatse van deze boring is als volgt (boring 2):

Diepte (cm – mv)	Samenstelling	Interpretatie
Vanaf maaiveld tot 60 cm	Bruin humeus fijn matig siltig zand met baksteenpuin	Ap1; bouwvoor
Tussen 60 cm en 95 cm	Bruin humeus fijn siltig zand	A1; eerdlaag
Tussen 95 cm en 120 cm	Lichtgrijs fijn iets siltig zand met gebleekte zandkorrels	E; uitspoelingshorizont
Tussen 120 cm en 145 cm	Roodbruin verkit fijn iets siltig zand	B; intacte inspoelingshorizont
Tussen 145 cm en 170 cm	Geel fijn siltig zand	C; dekzand

De overige boringen (boring 2 t/m 5) worden gekenmerkt door een verstoorde bodemopbouw tot in de top van het dekzand. De bodemopbouw is hier als volgt (boring 5):

Diepte (cm – mv)	Samenstelling	Interpretatie
Vanaf maaiveld tot 10 cm	Gras	
Tussen 10 cm en 20 cm	Donkerbruin humeus fijn siltig zand	Ap1; subrecente bouwvoor
Tussen 20 cm en 35 cm	Grijsbruin iets humeus fijn iets siltig zand	Ap2; subrecente ophogingslaag
Tussen 35 cm en 55 cm	Geelbruin gemengd fijn iets siltig zand	Ap3; menglaag opgebracht
Tussen 55 cm en 80 cm	Geel fijn siltig zand	C; dekzand

Interpretatie:

Van de vijf boringen hebben vier boringen een sterk verstoorde bodemopbouw waarbij onder de graszode sprake is van meerdere subrecente ophogingslagen waarin o.a. baksteenpuin en plastic is aangetroffen. De diepte waarop de top van het dekzand is aangetroffen varieert hier van 55 cm (boring 5) tot 100 cm-mv (boring 2 en 4). Deze verstoring is veroorzaakt door de bouw en inrichting van het terrein als bungalowpark en de aanleg van o.a. nutsvoorzieningen. Hierbij is de oorspronkelijke

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

bodemopbouw verdwenen, met uitzondering van boring 1. Boring 1 laat zien dat de oorspronkelijke bodemopbouw bestond uit een laarpodzol waarop een dikke eerdlaag is gevormd. Bij boring 1 is naast de podzol B ook nog de uitspoelingshorizont aanwezig die gekenmerkt wordt door de gebleekte zandkorrels. De overgangen tussen de afzonderlijke bodemlagen is bij deze boring geleidelijk.

Archeologie, Archeologische indicatoren

Nadat de boringen en de afzonderlijke bodemlagen beschreven waren, zijn de afzonderlijke bodemlagen gezeefd en gecontroleerd op vondstmateriaal. Hierbij zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

Op grond van de onderzoeksresultaten kan geconcludeerd worden dat de oorspronkelijke bodemopbouw in het grootste deel van het plangebied verdwenen is als gevolg van de bouw en inrichting van het bungalowpark. Hierbij is de bodem verstoord tot in de top van de C-horizont. Ter plaatse van boring 1 (naast het toiletgebouw) is onder de eerdlaag een intacte podzol aangetroffen. Hieruit kan afgeleid worden dat in het plangebied van oorsprong een laarpodzol van lemig fijn zand voorkwam. Deze gronden zijn ontstaan door plaggenbemesting. De A-horizont bestaat uit een plaggendek van dertig tot vijftig centimeter dik. Laarpodzolgronden zijn ontstaan bij een lage grondwaterstand.

3.2 Selectie advies

Op grond van de onderzoeksresultaten kan geconcludeerd worden dat de bodemopbouw in het overgrote deel van het plangebied geroerd is tot in de top van de C-horizont (dekzand). De bodemverstoring is veroorzaakt door de bouw en inrichting van het aanwezige bungalowpark. Met de geplande vervanging van de bestaande bungalows worden dan ook geen nieuwe gronden geroerd, waarbij mogelijk sprake is van een intact bodemprofiel. Vanwege de grotendeels verstoorde bodem en de afwezigheid van archeologische vindplaatsen en de afwezigheid van archeologische indicatoren zien wij geen aanleiding om vervolgonderzoek uit te laten voeren. Wij adviseren dan ook om het plangebied vrij te geven voor ontwikkeling.

3.3 Voorbehoud

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Met nadruk wijst Hamaland Advies erop dat dit selectieadvies nog niet betekent dat reeds bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De onderzoeksresultaten zullen namelijk eerst beoordeeld moeten worden door de bevoegde overheid (gemeente Wierden). Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen van wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen.

3.4. Selectiebesluit

De resultaten van dit onderzoek en het selectieadvies zullen beoordeeld worden door gemeente Wierden en diens archeologisch adviseur, mw. drs. M. Nieuwenhuis, waarna een besluit genomen zal worden of vervolgonderzoek noodzakelijk is of niet.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 53 Monumentenwet 1988) kenbaar te worden gemaakt, om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: *‘Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister’.*

Gebruikte literatuur

Bakker, H. de & Schelling J., 1989; *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland: de hogere niveaus*. Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2005; *Landschappelijk Nederland: De fysisch-geografische regio's*. Assen

Berendsen, H.J.A., 2008; *De vorming van het land: inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Assen.

Stiboka / Rijks Geologische Dienst, 1977; *Toelichting op de legenda van de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000*. Wageningen en Haarlem.

Tol, drs. A. et al., 2012; *Leidraad inventariserend veldonderzoek Deel: verkennend booronderzoek*, 4 december 2012, versie 2.0 vastgesteld door het CCvD Archeologie. Gouda.

Velde van der, H.M. 2011. *Wonen in een grensgebied, een langetermijngeschiedenis van het Oost-Nederlandse Cultuurlandschap (500v. Chr. -1300 na Chr.)*, Amersfoort, ISBN:9879057991769

Geraadpleegde websites:

www.ahn.nl; voor informatie hoogte en coördinaten

www.archis.nl voor informatie over bodem, geomorfologie, onderzoeken, waarnemingen, vondstmeldingen, monumenten, Bonneblad 1900, geologie

<http://www.gpscoordinaten.nl/converteer-gps-coordinaten.php#> voor omzetten van gps-coördinaten naar RD-coördinaten

www.dans.easy.nl voor rapporten

www.watwaswaar.nl voor topografische kaarten

www.maps.google.nl voor gps-coördinaten

www.Back2Basics.nl voor de boorstaten

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

BIJLAGEN

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

Bijlage 1: Bestaande situatie (S-01) en Toekomstige situatie (B-01)

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

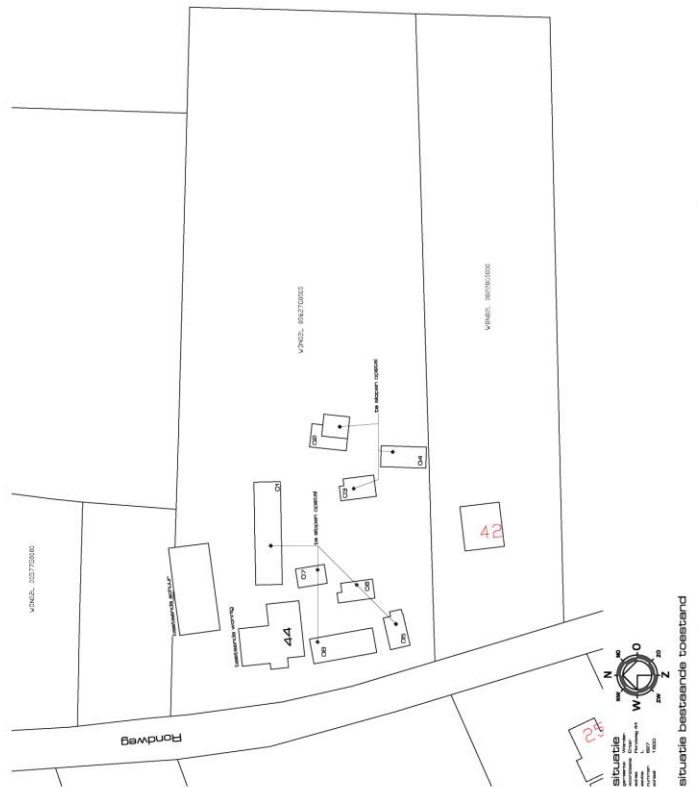
te slopen opstal 01

te slopen opstal 06-07

te slopen opstal 08

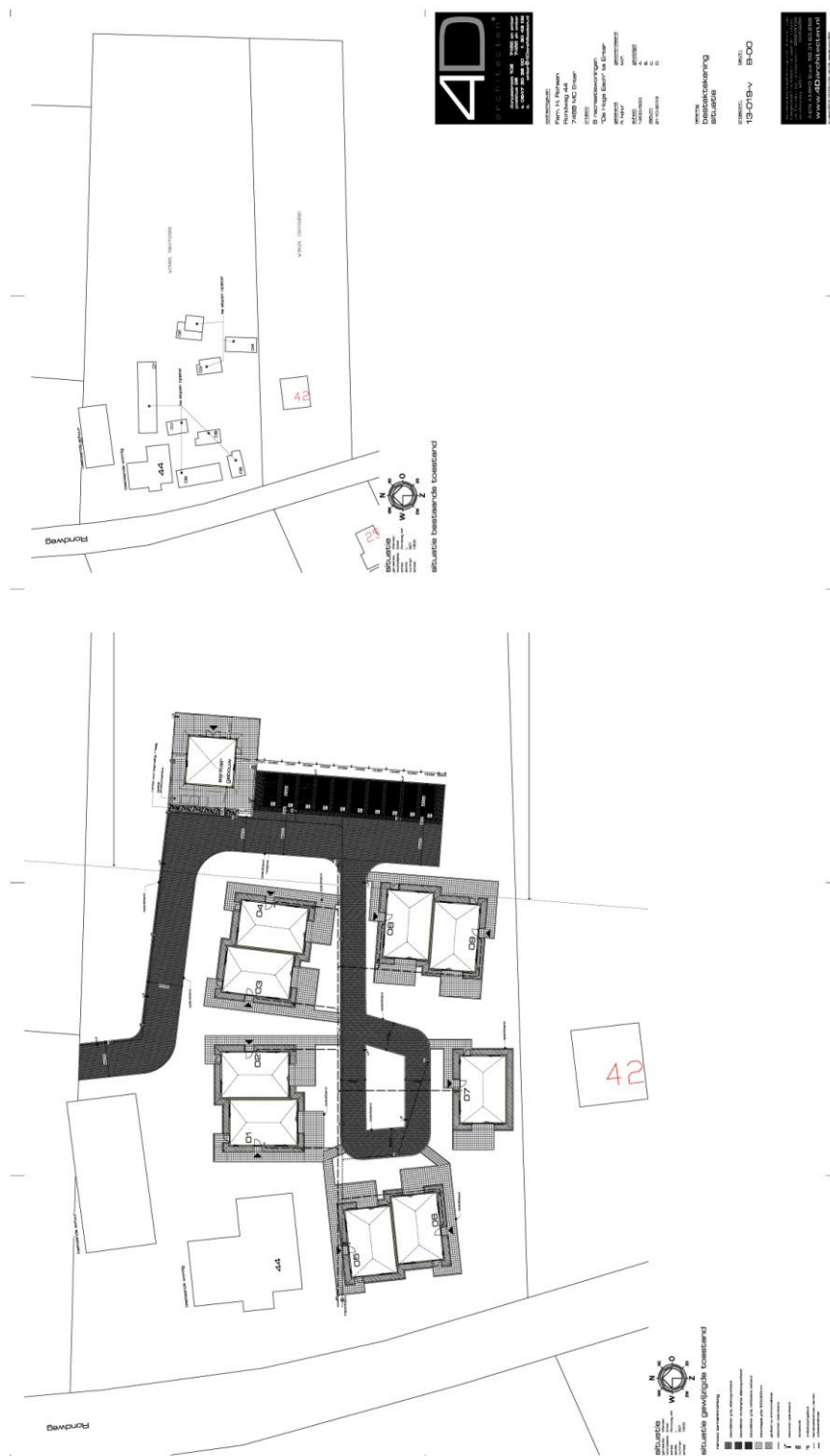
4D Architecten
Firm, H. Buijsen
Rondweg 44
7421 NQ Enter
T 0575 231 000
F 0575 231 001
www.4darchitecten.nl

bestaande
bestaande
slooptekening

13-01-14
5-01

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
 Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

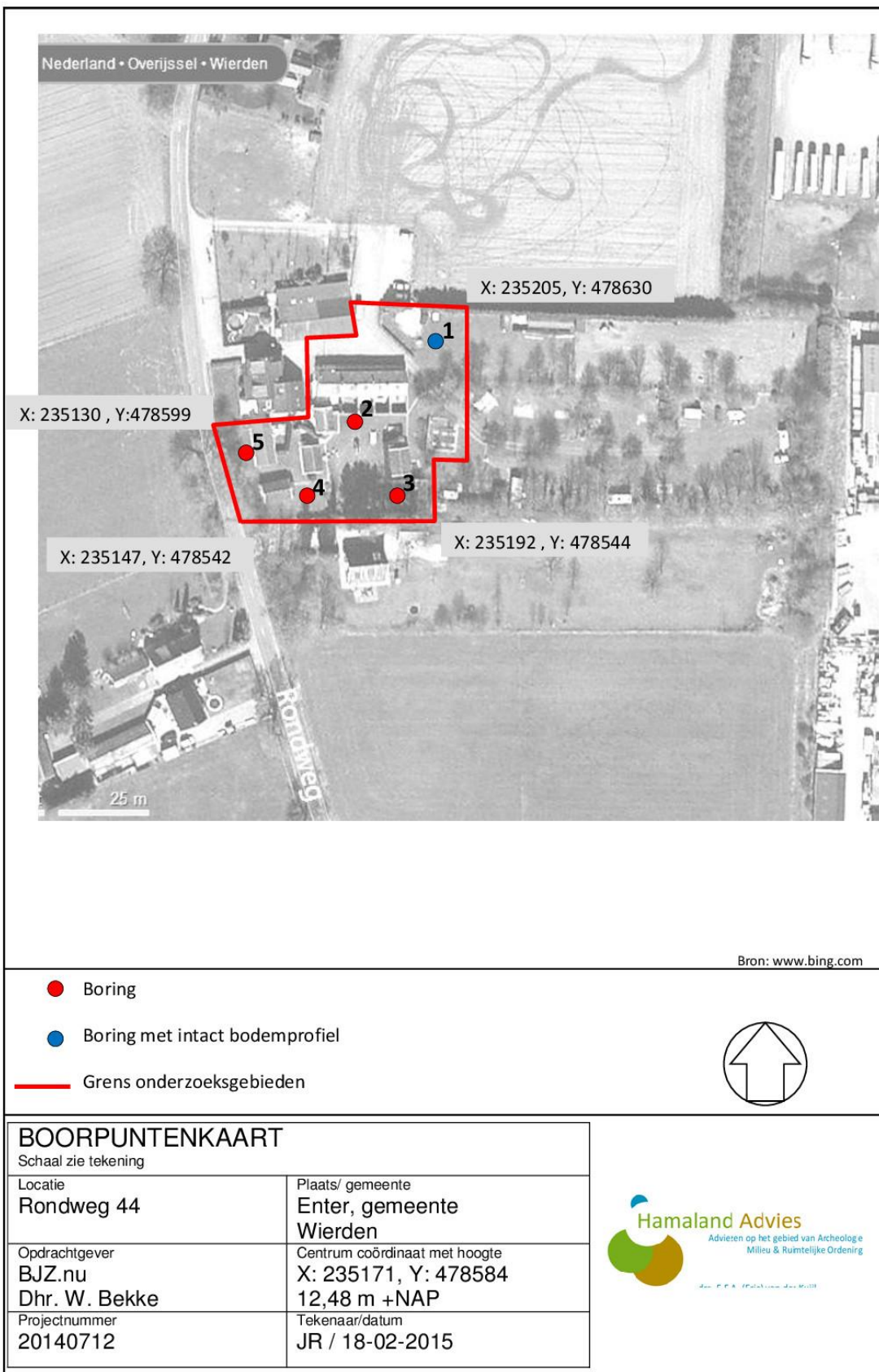
Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

Bijlage 2: Overzicht van geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

Bijlage 3: Kaart met boorpunten

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
 Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

Bijlage 4: Boorprofielen

SMART

Boorstatenlegenda

Classificaties volgens de (Lutum+Silt)-Zand-Grind-driehoek

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig
Grind als toevoeging	
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

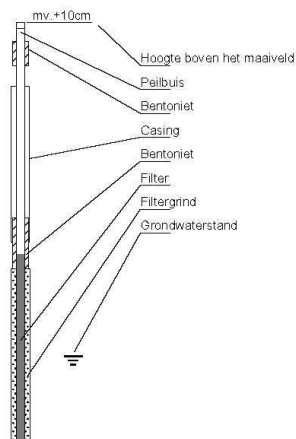
Classificaties volgens de OS-Lutum-(Silt+Zand)-driehoek

	Mineraalam veen
	Veen, zwak kleilig
	Veen, sterk kleilig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig
Veen als toevoeging	
	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus

Laagaanduidingen

	Laag zonder dikte (folie, geodoek)
	Proefsleuf (PS)
	Boorgat afgesloten
ww: 15 l	Hoeveelheid werkwater

Peilbuizen

Classificaties volgens de Lutum-Silt-Zand-driehoek

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig
Zand	
	Zand, kleilig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig
Leem	
	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

Bijzondere lagen

	Grind
	Asfalt
	Granulaat
	Slakken
	Tegel
	Bestrating
	Water
	Slib
	Anders

Monsters

	Geroerd grondmonster
	Steekbus

Detectie

Olie/water-reactie

- 1 = zwak
- 2 = matig
- 3 = sterk
- 4 = uiterst

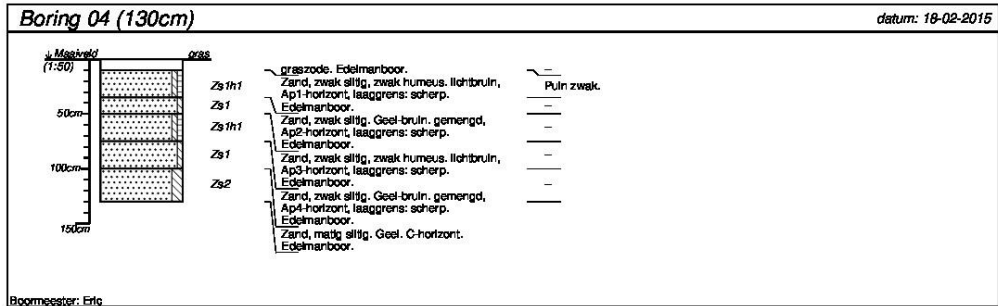
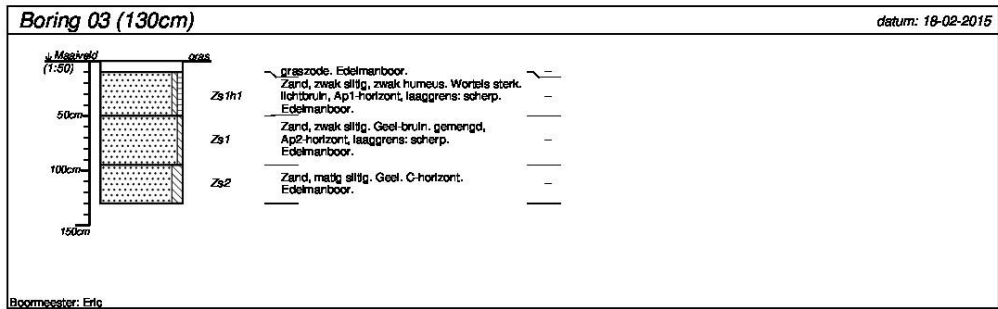
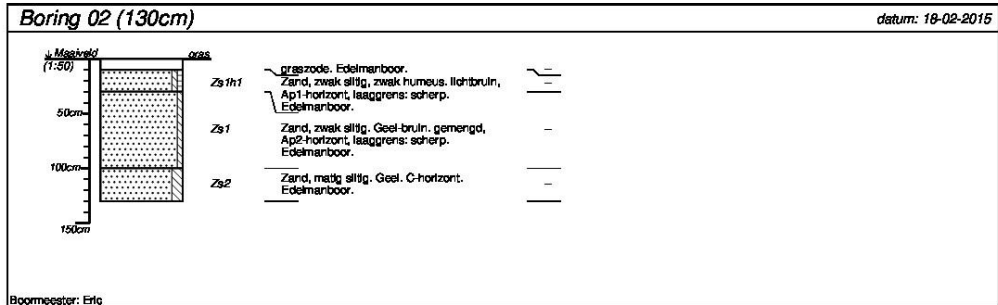
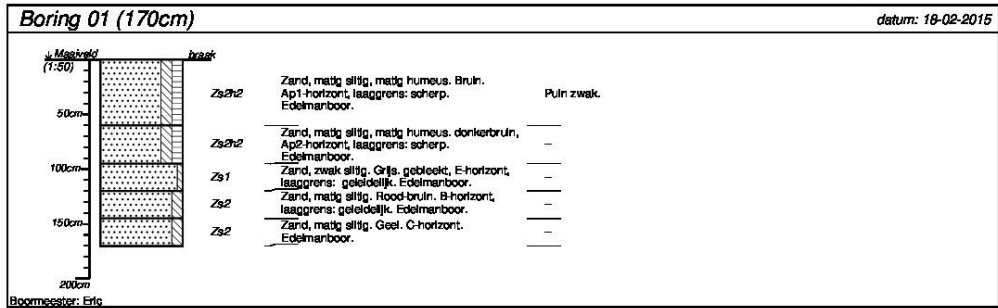
PID waarden

- < 0.2 ppm
- 0.2 - 1.0 ppm
- 1.0 - 2.0 ppm
- 2.0 - 10 ppm
- > 10 ppm

getekend volgens NEN 5104

bijlage 5 boorstaten

20140712 Rondweg 44 Enter, gemeente Wierden

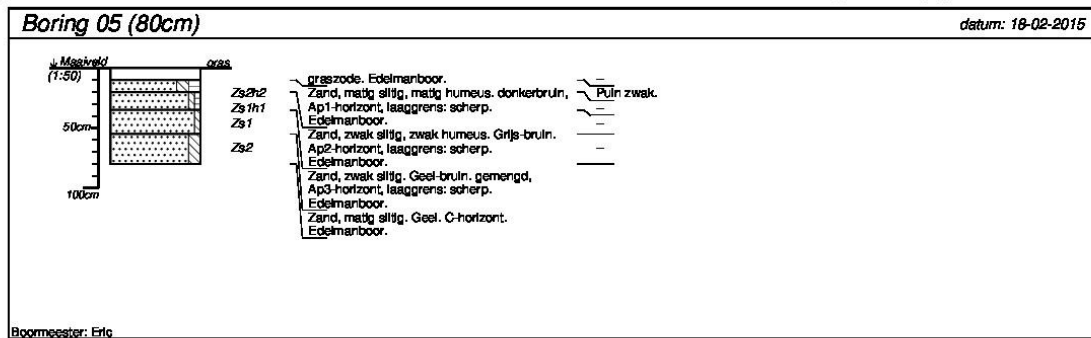
projectnummer 20140712	blad 1/2	locatieadres Rondweg 44	 Hamaland Advies
locatie Rondweg			
opdrachtgever BJZ.nu		postcode / plaats Enter, gemeente Wierden	
bureau Hamaland advies		land Nederland	

getekend volgens NEN 5104

Project : Karterend Booronderzoek Bungalowpark Hoge Esch te Enter
 Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/140712

bijlage 5 boorstaten

20140712 Rondweg 44 Enter, gemeente Wierden

projectnummer 20140712	blad 2/2	locatieadres Rondweg 44	 Hamaland Advies Advies op het gebied van Archeologie Milieu & Natuurlijke Oorsaken
locatie Rondweg			
opdrachtgever BJZ.nu		postcode / plaats Enter, gemeente Wierden	
bureau Hamaland advies		land Nederland	

getekend volgens NEN 5104